

УДК 371.134+372.4+371.31

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ, РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кучай Алла, викладач-методист, викладач вищої категорії, Комунальний вищий навчальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка».

ORCIDID: 0000-0002-0133-2109

E-mail: allakuchai1@ukr.net

У статті обґрунтовуються теоретичні основи готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Розроблено критерії, показники, рівні сформованості готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій навчання у закладах дошкільної освіти майбутніми педагогами. З'ясовано, що застосування інтерактивних педагогічних технологій в освітній процес є однією зі складових загальної системи формування готовності студентів до професійної діяльності. Зазначено, що критерії, рівні та їхні показники дозволяють перевірити сформованість готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій майбутніми педагогами, відповідно дають можливість визначити рівень сформованості означеної готовності.

Ключові слова: педагог закладів дошкільної освіти, інтерактивні педагогічні технології, критерії, показники, рівні сформованості готовності, сучасний вихователь, професійна діяльність, теоретичні основи, творчі, креативні.

CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF FORMATION OF STUDENTS' READINESS TO USE INTERACTIVE PEDAGOGICAL TEACHING TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL ESTABLISHMENTS

Kuchai Alla, teacher-methodologist, teacher of the highest category, Communal Higher Educational Institution "Taras Shevchenko Uman Humanitarian Pedagogical College".

ORCIDID: 0000-0002-0133-2109

E-mail: allakuchai1@ukr.net

The article substantiates the theoretical basis for the readiness of future teachers of preschool establishments to apply interactive pedagogical technologies in their professional activities. Today we are witnessing the creation of another educational system in Ukraine. Creation of innovative pedagogy, introduction of interactive forms of work and innovative technologies, which promote activation of educational activity of a modern preschooler. This requires preschool educators to reorient themselves quickly in their professional activities, use the latest educational, interactive and innovative pedagogical technologies that motivate educators to be creative and be innovators in preschool education.

The future teacher of preschool education should not only possess the theoretical foundations of his professional activity, but also perform his functions qualitatively, to show non-standard, creative thinking, flexible imagination, the ability to perceive, develop and implement innovative and interactive technologies during educational activities with preschoolers, own cooperative skills in work in a team of like-minded people and colleagues, use a variety of technical equipment, use the latest technological tools for organizing his professional activity.

We believe that in order to solve such problems there is an important professional training of a student of preschool education, who is capable to introduce innovative and interactive technologies in preschool education, promote the use of interactive forms and means of educational activity of preschoolers, activate educational activities of children, conduct own research in the field of development of preschool education, have pedagogical skills, manage professional pedagogical activity, possess the tools of modern diagnostics of the process and analyze the result a creative and personal creative work, ways to study forms, ways and means of correction and further usage, self-education, self-improvement, as the quality of training future teachers of preschool education depends on the teacher of higher educational institutions.

Therefore, we have developed criteria, indicators, and levels of readiness formation for the use of interactive pedagogical teaching technologies in preschool educational institutions by future educators. It was determined that the use of interactive pedagogical technologies in the educational process is one of the components of the general system of formation of students' readiness for professional activity. It is noted that criteria, levels and their indicators allow to check the formation of preparedness for the use of interactive pedagogical technologies by future teachers, respectively, give an opportunity to determine the level of formation of the specified readiness.

Keywords: *teacher of preschool establishments, interactive pedagogical technologies, criteria, indicators, levels of readiness formation, modern educator, professional activity, theoretical foundations, creative.*

Зміна освітньої парадигми в сучасній освітній системі України від традиційної до особистісно зорієнтованої моделі, перехід освіти на державні стандарти вимагають від вищих педагогічних закладів освіти більш досконалої, професійної підготовки студентів, які навчаються за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це професіонал, який розуміється на використанні та впровадженні інноваційних та інтерактивних технологій в закладах дошкільної освіти, вдало володіє різними сучасними методиками, формами, методами організації освітньої діяльності і розвитку дітей дошкільного віку.

У зв'язку з євроінтеграцією освіти України, необхідністю забезпечення конкурентоспроможності українських фахівців з дошкільного виховання на світовому ринку праці, перед майбутнім педагогом постають нові актуальні завдання щодо їх професійної готовності.

Зазначимо, що питання критеріїв сформованості готовності студентів до застосування інтерактивних педагогічних технологій навчання в закладах дошкільної освіти, які використовуються у педагогічних дослідженнях та науковій літературі залишається до кінця не вирішеним, що потребує подальших дискусій та вивчення. Варіативними є й підходи до розуміння критеріїв у працях дослідників: Бондаревської Є. (1997 р.), Загвязінського В. (1982 р.), Ісаєвої І. (2001 р.), Мельник Л. (2010 р.), Плаксини І. (2014 р.), Крюкової Є., (2015 р.) та ін.

У нашому дослідженні опираємося на наукові дослідження щодо питання про рівні розвитку властивостей та якостей особистості в працях Мельник Л. (2010), Плаксини І. (2014 р.), Є. Крюкової, (2015 р.).

Отже, беручи до уваги вищезазначене, метою публікації є визначення критеріїв, показників, рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Сьогодні ми є свідками творення іншої освітньої системи в Україні. Творення інноваційної педагогіки, впровадження інтерактивних та інноваційних технологій, котрі сприяють активізації освітньої діяльності сучасного дошкільника. Це вимагає від педагогів дошкільної освіти вміння швидко переорієнтовуватися в своїй професійній діяльності, використовувати новітні освітні, інтерактивні та інноваційні педагогічні технології, що спонукає освітян бути творчими, креативними, інноваторами та новаторами в дошкільлі.

Нині змінюються вимоги до майбутніх фахівців з дошкільної освіти, які закінчили заклади вищої освіти різних рівнів акредитації. Майбутній педагог з дошкільної освіти повинен не лише володіти теоретичними основами своєї професійної діяльності, а й якісно виконувати свої функції, виявляти нестандартне, креативне мислення, гнучку увагу й фантазію, здатність сприймати, розвивати й впроваджувати інноваційні та інтерактивні технології під час діяльності з дошкільниками, володіти кооперативними вміннями роботи в колективі однодумців та колег, користуватись різноманітним технічним обладнанням, використовувати новітні технологічні засоби для організації своєї професійної діяльності.

Для вирішення цих завдань постає важливим формування готовності студентів, які навчаються зі спеціальності 012 Дошкільна освіта до застосування інтерактивних технологій під час професійної освітньої діяльності.

Цінним для нашого дослідження є напрацьований науковий досвід щодо підготовки майбутнього педагога в системі вищої освіти. Особливої уваги заслуговують в цьому напрямі праці з підготовки майбутнього педагога до впровадження інноваційних педагогічних технологій (В. Беспалько, І. Богданова, І. Дичківська, М. Кларін, О. Падалка, О. Пехота, О. Пошетун, Л. Беседіна, Г. Селевко, П. Решетников, Ю. Харламов, О. Шпак та ін.).

Інтерес науковців та дослідників викликають дидактичні аспекти застосування інтеракції як розробка інтерактивних освітніх курсів (І. Горбаченко), педагогічні умови застосування інтерактивних форм навчання в педагогічному закладі вищої освіти (Т. Добриніна, Л. Мельник, (2014 р.), Є. Крюкова) тощо.

Отже, готовність майбутнього педагога до професійної (педагогічної) діяльності розглядаємо як показник його здатності вирішувати освітні проблеми збагачувати знання, уміння, компетенції стосовно використання новинок дошкільної освіти, прагненню займатися самоосвітою, звертатися до невичерпних джерел педагогічної думки.

Така робота потребує від майбутнього педагога з дошкільної освіти якісно нового підходу до подачі матеріалу, нових технологій, форм роботи та прийомів викладу його. Відмова від авторитарної (традиційної) педагогіки і перехід до інноваційної та упровадженням інноваційних, інтерактивних технологій забезпечує зростання та активізацію діяльності дошкільника.

Тому забезпечення готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій навчання в закладах дошкільної освіти майбутніми педагогами у професійній діяльності потребує визначення та тлумачення критеріїв, показників та рівнів зазначеної готовності.

Критерії та їхні показники дозволяють перевірити сформованість готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій студентами, відповідно дають можливість визначити рівень сформованості означеної готовності.

Критерії – слово грецького походження (criterion – засіб переконання, мірило) – показники, які поєднують у собі методи розрахунку, теоретичну модель розподілу і правила прийняття рішення про правдивість нульової або однієї з альтернативних гіпотез [2, с. 181].

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, ми змогли трактувати дефініцію «критерій» як ознаку, на підставі якої дається оцінка будь-якого явища, сформованої думки та ідеї.

Оскільки процес формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності розглядаємо як багатоаспектну систему, тоді критеріями будемо визначати ті, що відображають стан означеної готовності та діагностують результати педагогічного впливу на майбутнього фахівця з дошкільного виховання.

Критерії мають бути об'єктивними, такими, що містять у собі найбільш суттєві моменти явища, що досліджується, охоплювати усі сторони явища, формулюватися коротко, ясно, точно. Потрібно зазначити, що поняття «критерій» і «показник» взаємопов'язані між собою. Критерій – це принцип оцінки ефективності, а показник – модель кількісної характеристики явища [1, с. 288].

У багатьох педагогічних дослідженнях одному встановленому критерію відповідає кілька показників. Критерії готовності майбутніх педагогічних фахівців до професійної діяльності описуються дослідниками по-різному: критерії готовності до освітньої діяльності, критерії формування якостей і властивостей особистостей педагога, критерії вдосконалення освітньої діяльності, критерії креативних здібностей особистості тощо.

Під час дослідження ми спиралися на розроблену О. Мариновською структуру готовності майбутнього педагога до інтерактивної діяльності. В якій дослідниця виділила такі компоненти: мотиваційно-орієнтаційний, змістовий, операційно-технологічний, рефлексивно-прогностичний, інтеграційний [3, с. 500].

Тому відповідно до основних компонентів структури готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (мотиваційного, когнітивного, праксеологічного, рефлексивного) ми розробили і визначили наступні критерії, показники та рівні їх діагностики (рис. 1).

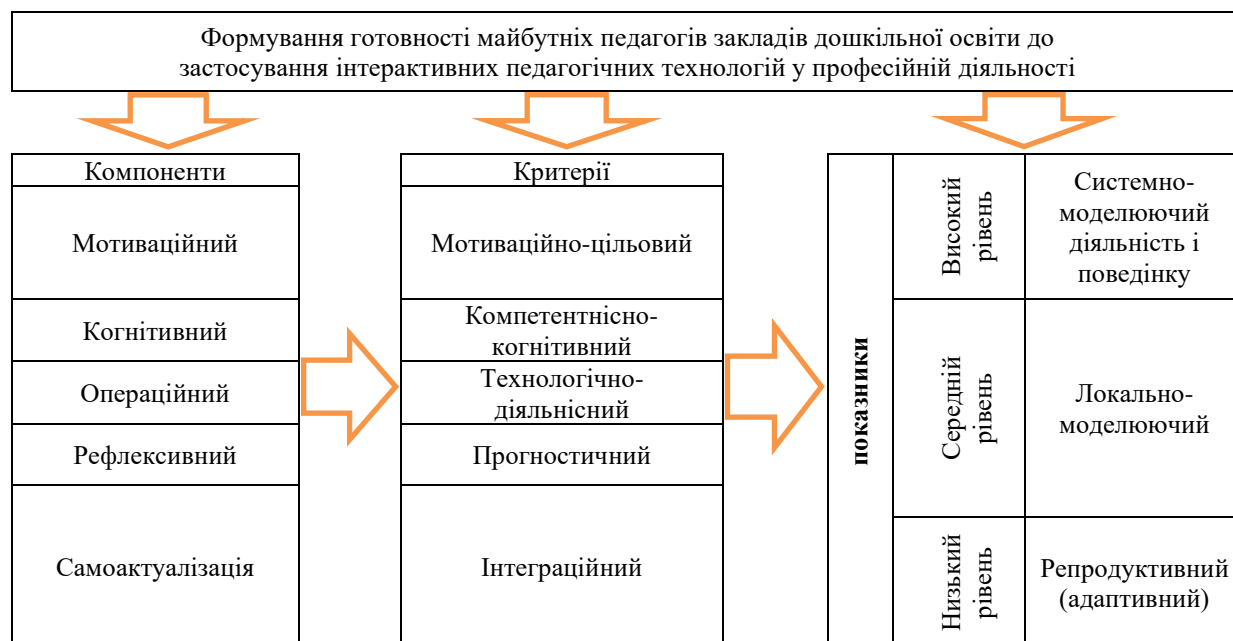

Рис. 1. Компонентно-критеріальна структура формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Нами було розроблено і визначено, що кожному критерію відповідають наступні показники та їхні ознаки:

– Мотиваційно-цільовий – передбачає формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, цільову спрямованість майбутнього педагога-дошкільника відповідно до професійної діяльності; прояв інтересу до обраної професії; позитивне ставлення до освітнього процесу; прагнення до розвитку професійних талантів та здібностей, усвідомлення себе як майбутнього професіонала; розвиток ключових компетнцій та компетентностей особистості, впровадження теоретичних знань на практиці.

– Компетентнісно-когнітивний – спрямований на розвиток усіх видів розумових процесів. Формування готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності ґрунтується на підставі положення про вирішальну роль когнітивних взаємозв'язків, структур і знань у плинності психічних процесів та поведінки особистості майбутнього фахівця. Що поєднує сформованість у майбутніх фахівців ЗДО комплексу дидактико-технологічних, психолого-педагогічних і методичних компетентностей, які не є статичними, адже вони розвиваються, збагачуються, накопичуються і проявляються в професійній діяльності.

– Технологічно-діяльнісний – сформованість компетенцій застосування та впровадження у практичній діяльності інтерактивних технологій, визначати завдання і зміст освітньої діяльності при застосуванні інтерактивних технологій; володіння інтерактивними технологіями під час освітнього процесу з дошкільниками в ЗДО.

– Прогностичний – спрямований здійснювати футурологію, моніторинг,

планування власної професійної діяльності щодо застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності в ЗДО, провадити професійно-особистісну рефлексію, підготовки до креативної самореалізації.

– Інтеграційний – налаштований на успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію, пропагування та налаштування здібностей командної роботи, спрямовання на нові освітні тенденції, формування цілісної системи знань і вмінь особистості майбутнього фахівця з дошкільної освіти, розвиток креативних здібностей та потенційних можливостей до застосування інтерактивних педагогічних технологій під час освітнього процесу.

Таблиця 1

**Критерії та показники формування готовності майбутніх педагогів
закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних
педагогічних технологій у професійній діяльності**

КРИТЕРІЙ	ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
Мотиваційно-цільовий	– наявність інтересу, хисту до педагогічної діяльності; – наявність потреби в уміннях та навичках застосовувати інтерактивні технології; – характер мотивації до професійного зростання і саморозвитку.
Компетентнісно-когнітивний	– загальнотеоретичні знання про суть і специфіку інтерактивних технологій, її види та ознаки впровадження; – розвиток комплексу дидактико-технологічних, психолого-педагогічних та методичних компетентностей.
Технологічно-діяльнісний	– формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій; – технічна та апробувальна складові застосування інтерактивних технологій під час фахової підготовки.
Прогностичний	– реалізація потреб майбутнього педагога закладів дошкільної освіти у саморозвитку, самозбагаченні компетентностей під час застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності; – здатність здійснювати футурологію, моніторинг, планування власної професійної діяльності, а також сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки майбутнім педагогом себе як суб'єкта професійної діяльності).
Інтеграційний	– спрямовання на нові інтерактивні, інноваційні освітні тенденції, формування цілісної системи знань і вмінь особистості майбутнього фахівця з дошкільної освіти.

Запропоновані нами критерії та відповідні показники розглядаються як ознаки формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності і є вихідними, актуальними моментами для виявлення рівнів цієї готовності.

Підготовка висококваліфікованого майбутнього спеціаліста у вищій школі передбачає не лише запам'ятовування великої кількості професійної інформації, а й розвиток навичок самостійного креативного мислення, здатності продукувати професійні компетентності, бути готовим до застосування інтерактивних педагогічних технологій на практиці. Тому у вищій школі в освітній процес впроваджують методи науково-дослідної діяльності, спонукають майбутніх фахівців володіти методологією

наук як інструментом збагачення нових компетентностей.

З огляду на це викладач вищого навчального закладу перетворюється на вченого-дослідника, керівника дослідницького студентського колективу, теоретика і практика, психолога-тьютора, управлінця освітньою діяльністю студентів.

Процес формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, потребує визначення рівнів її сформованості. Під рівнем сформованості формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, розуміємо шкалу вимірювання досягнутих студентами результатів щодо оволодіння компетентностями, розвитком компетенцій під час психолого-педагогічної підготовки.

Тому, виходячи з вищевикладеного, ми виділяємо три рівні сформованості готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності: високий (системно-моделюючий діяльність і поведінку) середній і низький (репродуктивний, адаптивний).

Отже, визначення критеріїв, показників і рівнів формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти підпорядковане інтегрованій моделі (сукупності 5 компонентів: мотиваційного, когнітивного, операційного, рефлексивного, самоактуалізації; 5 критеріїв: мотиваційно-цільового, компетентнісно-когнітивного, прогностичного технологічно-діяльнісного і інтеграційного та рівнів: високого – системно-моделюючого діяльність і поведінку; середнього – локально-моделюючого; низького – репродуктивного, адаптивного), що створює підґрунтя для констатації стану фахової якості у майбутніх педагогів з дошкільного виховання. Відповідні знання про компоненти, показники, критерії та рівні готовності студентів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій дає змогу майбутнім педагогам планувати свій подальший саморозвиток.

Однак наукових розвідок, які б вивчали проблему формування готовності майбутніх педагогів ЗДО до застосування інтерактивних педагогічних технологій є недостатньо. Тому, в перспективі подальших наукових досліджень вбачаємо упровадження в освітній процес закладів вищої освіти вивчення спецкурсу «Формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності» під час підготовки студентів зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А. Иллюстрированный энциклопедический словарь. Современная версия. Москва: Эксмо, 2008. 288 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
3. Мариновська О. Я. Формування готовності вчителів до проектно-впроваджувальної діяльності: теорія і практика: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте; Полтава: Довкілля-К, 2009. 500 с.

REFERENCES

1. Brokgauz, F. A. Efron, I. A. (2008). *Illyustrirovannyi entsiklopedicheskiy slovar. Sovremennaya versiya*. Moskva: Eksmo [in Russian].
2. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].
3. Marynovska, O. Ya. (2009). *Formuvannia hotovnosti vchyteliv do proektno-vprovadzhuval'noi dial'nosti: teoriia i praktyka*. Ivano-Frankivs'k: Symfoniia forte; Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian].